Eeva Korolainen 26.10.2021

Talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi

Talousvaliokunnan kokous 28.10.2021

U 57/2021 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi hiilirajamekanismista

Pyydettynä lausuntona hiilirajamekanismia koskevasta U-kirjeestä Metsäteollisuus ry toteaa seuraavaa:

Tuemme tavoitteita vähentää hiilidioksidipäästöjä globaalisti ja estää hiilivuotoa EU:sta. Yhdymme valtioneuvoston hiilirajamekanismia koskeviin näkemyksiin, joiden mukaan:

- Keskeinen edellytys mekanismin käyttöönotolle on se, että mekanismi ehkäisee hiilivuotoa paremmin ja tuottaa enemmän muita hyötyjä kuin nykyiset hiilivuotoa ehkäisevät toimet.
- Tavoitteena on vakaan ja ennakoitavan investointi- ja sääntely-ympäristön turvaaminen vihreän siirtymän edellyttämille vähäpäästöisille investoinneille.
- Sähkön kansallinen toimitusvarmuus on Suomelle keskeinen kysymys.
- Tulee luoda edellytyksiä teollisuuden hiilineutraaliuteen vaadittavien teknologioiden käyttöönotolle globaaleilla markkinoilla.

Suhtaudumme kuitenkin varauksella hiilirajamekanismiin keinona toteuttaa sille asetettuja tavoitteita ja nostamme esiin erityisesti seuraavat näkemykset, joita täsmennämme alla:

- Komission asetusehdotus jättää useita kysymyksiä tulevan sääntelyn varaan, mikä osaltaan vaikeuttaa hiilirajamekanismin ja sen vaikutusten arvioimista.
- Hiilirajamekanismi voi lisätä hiilivuodon riskiä EU:sta erityisesti, jos vienti ja sen mahdollisuudet pärjätä EU:n ulkopuolisilla markkinoilla jätetään huomiotta.
- Sähkön kuuluminen hiilirajamekanismin soveltamisalaan voi vaikuttaa kielteisesti kaikkiin sähkönkäyttäjiin, myös energiaintensiiviseen teollisuuteen, jonka kansainvälistä kilpailukykyä sähkön hinnannousu edelleen heikentäisi.
- Yksipuolisten toimien sijaan tarvitaan globaaleja päästövähennysratkaisuja sekä ilmasto- ja ympäristömyönteisten tuotteiden ja teknologioiden levittämistä maailmalle.

Valmistelun edetessä tulemme mielellämme kuultavaksi asiassa ja täydennämme nyt lausuttua.

Eeva Korolainen 26.10.2021

Tulevan sääntelyn varaan rakentuvaa asetusehdotusta on vaikeaa arvioida

Komission ehdotus siirtäisi toimi- ja täytäntöönpanovaltaa komissiolle tavalla, joka on merkittävä hiilirajamekanismin arvioinnin kannalta. Mekanismin vaikutukset riippuvat pitkälti sen käytännön toimeenpanosta ja muiden maiden reaktioista. Nykytilanteessa tiedot jopa ensin mainitusta ovat puutteelliset, kun kysymyksiä on jätetty myöhemmän sääntelyn varaan. Tämä ei edistä selkeyttä ja vakautta sääntely- ja toimintaympäristössä. Samalla tavalla epäselvyyttä tuo valtiontukisuuntaviivojen myöhemmin toteutettava muutos, joka todennäköisesti koskee myös hiilivuotosuojia (epäsuorien päästökaupan kustannusten kompensaatio).

Komissio on kuitenkin jo arvioinut hiilirajamekanismin taloudelliset kokonaisvaikutukset EU:lle rajallisiksi. Samassa yhteydessä komissio on painottanut, että 55-valmiuspaketilla olisi ilman hiilirajamekanismiakin negatiivisia vaikutuksia talouteen. Hiilirajamekanismin ja siihen liittyvän päästöoikeuksien huutokauppatulojen lisääntymisen on arvioitu tuovan EU:lle 9 miljardia euroa lisätuloja vuonna 2030. Tästä n. 7 miljardia euroa kertyisi EU:n oman teollisuuden kasvavista päästökauppakuluista, mikä voi heikentää sen asemaa globaalissa kilpailussa. Taloudellisten kokonaisvaikutusten arvioinnissa tulisi lisäksi huomioida kansainvälisen kaupan ja liiketoiminnan mahdollinen vaikeutuminen.

Suhtauduttava varauksella EU:n hiilirajamekanismiin keinona ehkäistä hiilivuotoa EU:sta ja vähentää päästöjä EU:n ulkopuolella

Hiilirajamekanismi merkitsisi päästöihin perustuvaa lisämaksua tietyille EU:hun tuotaville tuotteille. EU:n rajalla perittävä lisämaksu ei ulotu EU:n ulkopuolelle eikä ehdotus tarjoa kilpailuedellytysten tasoitusta EU:sta lähtevälle viennille. Valtioneuvostokin aiheellisesti toteaa, ettei komissio ehdotuksessaan käsittele sitä, kuinka mekanismin piirissä olevia tuontituotteita vastaavien EU-vientituotteiden hiilivuotoriskiä torjutaan tilanteessa, jossa niihin kohdistuvasta päästöoikeuksien ilmaisjaosta luovutaan mekanismin käyttöönoton vuoksi. Ilmaisjaosta luopumista komissio kuitenkin perustelee mm. hiilirajamekanismin käyttöönotolla ja WTO-yhdenmukaisuuden vaatimuksella.

Vaikka hiilirajamekanismin tarkoitus ei ole eurooppalaisen teollisuuden suojaaminen kansainväliseltä kilpailulta, ei tule erikseen heikentää EU-tuotannon vientiä ja asemaa globaaleilla markkinoilla eikä myöskään EU-tuotannon asemaa EU:n sisämarkkinoilla. EU:n ilmastosääntelyn piirissä täysin oleva EU-tuotanto kuitenkin kilpailee markkinaosuuksista sekä EU:n ulkopuolella että sisämarkkinoilla. Jos EU-tuotanto menettää hiilivuotosuojia eikä tätä kompensoida, se voi korvautua muiden maiden tuotteilla, jotka voivat aiheuttaa enemmän päästöjä kuin vastaava EU-tuotanto.

Nykyiset maksuttomat päästöoikeudet tasapuolistavat EU:n ja muiden maiden tuottajien toimintaedellytyksiä EU:n sisämarkkinoilla ja EU:n ulkopuolella. EU-vientiä mahdollistaa myös markkinoiden avoimuus, joka ei ole itsestäänselvyys. Muiden maiden reaktiot EU:n yksipuoliseen mekanismiin voivat käytännössä ilmetä vastatoimina, erilaisina kaupan tai ulkomaisen liiketoiminnan rajoitteina, kansainvälistä yhteistyötä heikentävinä kauppariitoina taikka ilman yhteistyötä kehitettyinä ulkomaisiin päästöihin perustuvina järjestelminä, luoden erilaisia vaatimuksia ja aiheuttaen moninkertaista taakkaa ilman vastaavia hyötyjä.

Suomen ja metsäteollisuuden kannalta keskeistä on hiilirajamekanismin osuminen tuontiin Venäjältä. Metsäteollisuus tuo raakapuuta Venäjältä ja tähän liittyy usein haasteita. Esimerkiksi havupuulle odotetaan vientikieltoa vuoden 2022 alussa, tullausta koskevat päätökset hankaloittavat vientiä ja vesitieliikenne sekä puukuljetukset Saimaan kanavassa aiotaan lopettaa muutaman viikon varoitusajalla. Ei ole toivottavaa, että epävakaus ja yllätyksellisyys kansainvälisessä toimintaympäristössä lisääntyy.

Hiilirajamekanismiin eli tuonnin lisämaksuun siirtymisestä voi seurata EU-tuotannon ja viennin vähenemistä - sekä samalla EU:n ulkopuolisten päästöjen kasvua.

Sähkön saatavuus ja hinnannousu - toimitusvarmuus ja taloudellinen merkitys

U-kirjelmän sisältämän arvion mukaan hiilirajamekanismi tekisi sähköntuonnin Venäjältä todennäköisesti kannattamattomaksi, mikä edelleen nostaisi sähkön hintaa Suomessa suuruusluokaltaan 5 euroa megawattitunnilta. Tällainen vaikutus heikentäisi Suomen energiaintensiivisen teollisuuden asemaa eikä edistäisi sen tasapuolisia toimintaedellytyksiä kansainvälisessä kilpailussa. Vaikutus voisi toimia hiilirajamekanismin tavoitteena olevaa hiilivuodon ehkäisyä vastaan. Sähkö eroaa muista hiilirajamekanismin soveltamisalaan esitetyistä tuotteista, mikä perustelee kriittisempää suhtautumista sähkön mukanaoloon.

Päästövähennyksiin on pyrittävä globaalein ratkaisuin ja mahdollisuuksia hyödyntäen

Metsäteollisuuden tuotteita ei ole ensivaiheessa ehdotettu hiilirajamekanismin soveltamisalaan, mutta kauppa- ja investointikumppaneiden reaktiot voivat kohdistua myös metsäteollisuuteen, jonka viennin arvosta yli puolet meni vuonna 2020 EU:n ulkopuolelle. Lisäksi EU:n komissio haluaa mahdollistaa hiilirajamekanismin helpon laajentamisen (soveltamisalaan kuuluvat tuotteet, huomioidut päästöt). Tämä voisi tuoda metsäteollisuuden tuotteita mekanismin piiriin ja poistaa niiden EU-tuotannolta nykyisiä hiilivuotosuojia eli heikentää niiden kilpailukykyä globaaleilla markkinoilla.

EU:n tulee panostaa yksipuolisuuden sijaan globaaleihin päästövähennysratkaisuihin ja helpottaa ns. vihreiden tuotteiden ja teknologioiden tarjoamien ilmastohyötyjen levittämistä. VTT:n selvityksen (2020) mukaan Suomessa puusta valmistettujen tuotteiden globaali ilmastohyöty on yli 16 miljoonaa hiilidioksiditonnia vuodessa. Tämä hyöty toteutuu ainoastaan tuotteiden päästessä maailman markkinoille.

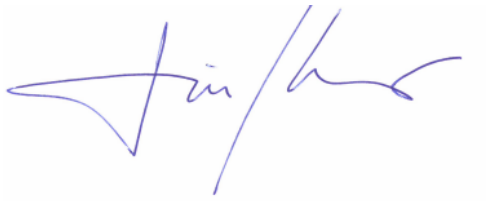
Taustaa

EU-toimielimissä on parhaillaan käsittelyssä useita komission esityksiä. Metsäteollisuus energiaintensiivisenä, runsaasti luonnonvaroja jalostavana, raaka-aineita ja tuotteita kuljettavana sekä kansainvälisessä kilpailussa toimivana alana altistuu laajasti EU-esitysten sisältämälle säätelylle.

Metsäteollisuus on Suomessa jo pitkälle irtautunut fossiilisista polttoaineista ja on Suomen merkittävin uusiutuvan energian tuottaja. Alan ilmastotiekartasta on nähtävissä, että tehtaamme voivat olla lähes fossiilivapaita vuonna 2035, mikäli toimintaympäristö tukee ilmastomyönteisiä investointeja. Samaan aikaan alan tuotteista voidaan saada

yhä suuremmat ilmastohyödyt sekä jatkaa metsävarojen kasvattamista. Alalla on siten suuri merkitys ilmastotavoitteille sekä talouden ja työllisyyden vahvistamiselle.

Metsäteollisuus ry

Timo Jaatinen
toimitusjohtaja